

Fiatal szemmel, versek. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1953.
Útni az ördögöt. Magvető Könyvkiadó, Budapest 1956. *Elkőbozva.* 1957.
Nemek és Igenek. Válogatott versek Magvető Könyvkiadó, Budapest 1976.
Lonci narancssárgában. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1976.
Ruhapróba. Válogatott műfordítások. Európa Könyvkiadó, Budapest 1976.
Ürügyeim. Magvető Könyvkiadó, Budapest 1979.
A derülítés eszébei. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1981.
Az utolsó szó jogán. AB Független kiadó (szamizdat) Budapest 1986.
Kilenc dráma. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1988.
Emlékezés a régi szép időkre. Katalizátor Iroda, Budapest 1988. (szamizdat)
Napra-forgó Kft., Budapest 1989 (legális, második kiadás).
Kalap és villamos. Gyermekversek. T-Twins Kiadó, Budapest 1992.
Üzenet mélyvörös levélpapíron. Esszék és publicisztikai írások. Pesti Szalon Könyvkiadó, Budapest 1993.
Én és az Isten Versek. Pesti Szalon Könyvkiadó, Budapest 1994.

CV 1931-ben születtem Budapesten. Apám ügyvéd volt, kopasz, kővér, alacsony ember, szakmájának a szerelmese. És a rántott borjúnak (kiri-borinak) is, a túrós csuszát pedig cukorral ette, amin mindmáig álmlédom. Anyám háztartásbeli volt, majd 1945 után pártfogó tisztviselő, vagyis mai szóval szociális munkás. Hazafias nevelésben részesítettek, és ezért 13 éves koromban nem értettem, hogy miért jelölnek meg szegénybéllyel, és miért akarnak mindenáron megölni. Az élet efféle ellentmondásai arra kényszerítettek, hogy Istenről tünődjem. Rájöttem arra, hogy Isten vagy gonosz, vagy nem létezik, és nekem kellemesebb, ha ennél a második feltételezésnél hangsúlyozok le. Apámat 1944-ben fél vesével és nyolcvanhét kilósan elvitték munkaszolgálatra. 47 kilósan tért haza 1945. június 16-án, a születésnapomon. Az ő szobathelyi rokonságát (anyját, testvéreit stb.) elgázostották.

1945 után pár év alatt kommunista lettem. Első megjelent verseim 1951 őszétől 1953 nyaráig a kommunizmus sztálinista változatának szellemiségét árasztották. Amikor Sztálin halála után ráébredtem arra, hogy egy tömeggyilkos diktatúra szolgálatába szegődtem, roppant szegény fogott el. Azon iparkodtam, hogy jóvátegyem, amit korábban publikált verseimmel elkövettem. Meglehetősen sikerrel jártam: forradalmi tevékenységemért 1957-ben nyolc évre ítélték, ebből három és háromnegyed évet húztam le a nagy népmozgalom a kerekei között, amelyet „Ismerd meg hazád börtöneit!” névre kereszteltem. A börtön kellemetlen hely, de nekem használt, mert megismertem Magyarországot. Ott ébredtem rá arra, hogy nem az a szerencsés ember, akit nem ér szerencsétlenség, hanem az, akinek a szerencsétlenség, ha őt éri, és nem a szeretteit, kapóra jön.

Szabadulásom első napjától kezdve a Kádár-rendszer ellenségének tekintettem magam, de olyan ellenségnek, aki megőrizte baloldali világlátását, és aki ezért a hatalmon levőktől nemcsak árulásaikait és gyilkosságait kéri számon, hanem azokat az elveket is, amelyek nevében bűneiket elkövetették. Ez az alapállás meglehetősen magányos pozícióba kényszerített, de azért biológiai optimizmusomnak köszönhetően meglehetősen jól mulattam. Erkölcseim is jól éreztem magam a börtönben, mert elutasítottam a kor uralkodó filozófiáját, mely aránylag nagyszerűnek tekintette a kisebb rosszat, és ezért jó lelkiismerettel egyezett ki vele. Mióta roppant örömmel összedől az egypárti diktatúra, kevésbé mondhatom elégedettnek magam, mert a jelenlegi alternatívák rákényszerítettek arra, hogy időnként fogcsikorgatva elfogadjam én is a kisebb rossz kínálatát.

A szabadulásomtól mostanáig eltelt idő eseményeiről nem számolok be, hiszen jórészt kikövetkeztethető irdalmi munkásságomból, elsősorban a verseimből. Ezeket ajánlom az életrajzom iránt érdeklődő olvasóknak.

(Művek, folytatás)

Idóm Gombrowiczsal. Pesti Szalon Könyvkiadó, Budapest, 1994. *A csomó.* Elbeszélések. Pesti Szalon Könyvkiadó, Budapest 1995. *Az utolsó bárány.* Publicisztikai írások. Pesti Szalon Könyvkiadó, Budapest 1996. *Utasok a senkiföldjén.* Jókó könyve. Palatinus, Budapest 1998. *Szögek. Összegyűjtött versek 1952-2000.* Palatinus, Budapest 2000. *Versdokumentumok magyarzatokkal 1949-1956.* Palatinus, Budapest 2001. *Ismerős úr a csúszdán.* Publicisztikai írások. noran-könyvek, Budapest 2002. *Őt Shakespeare dráma Eörsi István fordításában.* Palatinus, Budapest 1999. Kötetek német és francia nyelven.

Monológ

1
 Harminc felé, negyven felé
 legömbölyödik a tárgyak éle.
 Lassacskán kiderül,
 hogy szakadékkba és meredélyre
 lépcső vezet.
 A kacér messzeségeket
 beburkolja a köd.
 Metrón leggyorsabb a közlekedés
 nemiszervek és hivatalok között.

Mint aki elakadt vonat
 lépcsőjéről nyílt pályán leszáll
 és aztán lemarad,
 tovarobogó kortársaimat
 mind messzebről nézem.
 A sín penge-
 ként hasít szemembe,
 a töltés alattam
 meredély –

lemaradtam,
 egyedül maradtam,
 békétlen, ködtelen.
 Halkan, magamban
 azt mondom: Nem.
 Ha meg kell öregednem,
 saját receptem
 szerint teszem.

2
 „Nincs alku!” – elhangzott már
 néhányszor itt e szöveg.
 Ki jó légvétellel szolgál,
 mondhatja róla: gyermekem.

Állnak az állomásnál
 öngyilkosjelöltek.
 Más a váltóknál mászkál,
 olajos talpfákra görnyed.

Az örökkön-kitüntetettek
 vonata tovarobog,
 s a levágott kezeknek
 integetnek mint kedves rokonok.

3
 Jönnek a bájos tények
 mint a manőkenek,
 ruhákat cserélnek,
 hosszúkat, rövideket.

Tetszenek. Szépek.
 Nem kelleneek.

Ha már így lekésztet
 rólam a szerencse,
 meg kell teremtem
 a saját szerencsémét.

1970. április

Miért a Monológ című versemet választottam?

Baráti vélemények szerint a *Sirató* a legsikerültebb versem, de ez terjedelmi okból nem fér be ebbe az antológiába. Van további néhány epigrammám, amely eredeti és tovább nem javítható, de ezek természetszerűleg csak villanásnyit mutathatnak meg alkotójuk világából. Vagy harminc vers között ingadoztam. Volt, amelyiket groteszk szemléletmódja miatt részesítettem volna előnyben, másokat áradóbb érzelmi töltésük miatt. Végül azért esett épp a *Monológ*ra a választásom, mert ez egyszerre idézi fel nem pusztán a vers pillanatában érvényes módon, személyesen és mégis objektíven, látásmódomat és helyzetemet.

Eörsi István

„A ma lehetséges béke biái” (E. I.)

■ Mit, hogy (Rimbaud) „mindenkor/mindenképp modernnek!” kéne lenni; azt mondom, ezt sok bírálat éri már. Mindenkor *radikálisnak!* Dekkolok is emiatt külön-külön korokként épp eleget. **Eörsi István** két okból tartom olyan költőnek, amilyenek tartom. Radikalizmusa miatt; elemi költői rajtsebessége miatt. Persze, túlidéztem azt a közhely-változását, ahol az áll: „Meghalni mindig ráér az ember. / Meghalni mindig tud az ember, / ha nagyon akar. Azt igen.” (Gyűjtőfogház, 1959) József Attila beszél arról, hogy *itt* csak meghalni sikerül, és hogy békében bankó a bombarobbanás. **Eörsi István** sosem fogta be a száját. S közben, radikalizmusában is, olyan színárnyalatok – kemény – poétája tudott maradni, mint a *Fáradság vonaton* egy-egy szakasza, például: „A sín mentén, mint beteg ökrök / kormos hófoltok döglenek. / Dagadt varjak csapata röpköd, / ködben fekete üregek.” Poétának ennél többet tudnia nem kell. Verseik sorát ajánlhatom a *Szögek* (Összegyűjtött versek, 1952–2000) című-alcímű kötetből. Párat ide: *Biciklizem az éjszakában, Hasfájósan ébredtem, A humortalan ember gondjai, E. I. önkéntes – egész sorozat –, Vasvakond a villamoson, Optimizmus* stb. Ám ez az ajánlgatás meddő. Aki mégis-élni tud **Eörsi** versei révén: érti.

Termékenyebb megjegyzés mégis az, hogy **Eörsi** mindenkor kétféleképp tudja a költői választ. Egyrészt az ő-poéta szent esetlegességét vállalja. Szép és jó. Másfelől a szélsőséget. Na és ha...! Ezt kell kiáltania önmaga harci biztatásául a költőnek. Kutyagumit sem ér az a költészet, amelyik nem kihívó. Amelyik vonulatokat követ, esélyeket les. Megértem **Eörsi** költői sorsát ugyanúgy, mint benső lázongását. Sokkal többre kellett volna tartani már ezt a lírai életművet, mint boldogtalan „köztudatunk” teszi. Tételesség igazság. **Eörsi István** radikális, friss, minden szakmai fortélyt tudó – természetesen nem minden világfelfogásba illő, nem minden szándékkal társ –, részleteivel is megragadó költészetének értése jegyében mondhatom: **Eörsi** jeles prózaíró, karizmatikus-vitatott publicista, nemes műfordító; a drámához nem konyítok; és nagy költő. Megismétlem: **Eörsi István** évtizedek óta nagy költő. Ezt eddig én sem mondtam ki.

TANDORI DEZSŐ